

"בדרך שלי - מורים מעצבים תכניות לימודים להלחנה ממוחשבת בבתי ספר: חקר מקרים מרובה

א. אבירם

בית הספר לתארים מתקדמים, מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

ישנה חשיבות רבה להבנת דרכי פעילותם והשקפותיהם של מורים, ולבחינת תהליכי התפתחותם האישית בתחומים כגון: חשיבה פדגוגית מקורית; עיצוב תכניות לימודים; התאמה לתקופה, לטכנולוגיה ולגיל.

המחקר עוסק בתכניות לימודים המתרכזות ביצירה מוזיקלית ממוחשבת: הלחנה, עיבוד, ועריכה, שנוצרו על ידי מורים בבתי-ספר, במרחב אוטונומי עצמאי המאפשר להם לעצב, ליישם, ולפתח אותן לאורך שנים, בהתאמה לעולמו של המורה, לסביבה החינוכית, וללומדים. זהו מחקר איכותני שנערך במתודה של חקר מקרים מרובה (חמישה מורים בישראל וחמישה בארה"ב), שנתוניו נאספו באמצעות ראיונות ותצפיות. מטרת המחקר היא לתאר ולנתח את המערכות המורכבות שבהן פועלים המורים המעצבים את תכנית לימודים, את תפיסותיהם, את תוצרי הלמידה, את דרכי התפתחותן של תכניות הלימודים, ואת הזיקות שבין גורמים אלו.

הנחקרים הינם מורים וותיקים המפעילים את תוכניותיהם זה שנים. רובם שינו והתאימו באופן משמעותי את הפדגוגיה שלהם לשלושת "שותפיהם": הסביבה, התלמידים ו"המסר", ועיצבו תכניות לימודים מקוריות ומצליחות. במחקר, נמצא דמיון בין המורים בתחומים כגון: שכלול מתמיד של פדגוגיה ייחודית; התפתחות טכנולוגית מתמדת; אוטונומיה; השקפות חינוכיות קונסטרוקטיביסטיות הרואות את "התלמיד במרכז" והכוללות הכרה בחשיבות של פעילות יצירתית וטכנולוגיה בחינוך; התאמת התוכנית כך שתתאים לכלל ציבור התלמידים (ולא רק לתלמידים בעלי רקע מוזיקלי); ופעילות חינוכית בעיקר בסגנונות המוזיקה הפופולארית. נמצא שוני רב בין תכניות הלימודים של המורים השונים: דרכי הוראה, סביבת הלימודים, פעילויות יצירה, ותוצרי הלמידה של התלמידים.

מבין המסקנות הראשוניות ניתן להצביע על: (א) השפעה חזקה של רקע המורה על תכנית הלימודים ותוצריה; (ב) השפעות ניכרות של הטכנולוגיה על הפדגוגיה של החינוך המוזיקלי (לדוגמה, פעילות הלחנה שיועדה בעבר ליחיד סגולה, מתאימה באמצעות הטכנולוגיה כמעט לכל תלמיד); (ג) השפעות של קהילת המורים בתחום זה על תכניות הלימודים (בעיקר בארה"ב).

אפשר לראות במורים הנחקרים סוכנים של חדשנות-טכנולוגית וחדשנות-חינוכית, המהווים מודלים מקוריים להתפתחות מקצועית עצמאית, ולאוטונומיה של המורה והתלמיד.